

Foredrag av statsminister i Norge,
Trygve Bratteli,
under Konferansen om Sikkerhet og Samarbeid i
Europa, Helsingfors 30. juli - 1. august 1975.

Også jeg vil takke den finske regjering, som har vunnet respekt og anerkjennelse for sitt arbeid med de forberedende drøftelser og for sitt vertskap for det tredje møte av Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa.

Dette store tiltak kan sees som en nyskaping i siste generasjons internasjonale politikk. Det er første gang i moderne tid at spørsmål om europeisk sikkerhet og samarbeid drøftes i en slik bredde og med deltakelse av alle europeiske land. Det er naturlig her å se sammen med oss/representanter for Amerikas Forente Stater og Canada, som så ofte har vist sitt medansvar for å holde oppe fred og sikkerhet i Europa.

I sin form er denne konferansen noe nytt. Min Regjering har hele tiden sett den som et viktig ledd i den generelle utvikling av avspenning, utvidet samarbeid og kontakt som har preget de siste fem år i forholdet mellom Øst og Vest. Konferansen ble gjort mulig ved de betydelige framsteg for tilnærming og avspenning som er blitt innledet i forholdet mellom Amerikas Forente Stater og Sovjetunionen. Den lange periode med stabil økonomisk og sosial framgang har også skapt store endringer i den europeiske situasjon. Hele denne utviklingen har i Europa ført til bemerkelsesverdige forhold sammenlignet med få år tilbake.

Norge ligger i et strategisk viktig og utsatt område. Vi er alliert med den ene av verdens supermakter og nabo til den andre. Norge har derfor en klar og direkte interesse i en utvikling som kan redusere spenningsfaktorer og bidra til reell avspenning. Men som et lite land i Europas nordvestlige hjørne legger vi stor vekt på at avspenningspolitikken og dens konkrete virkninger ikke begrenses til forholdet mellom stormaktene og til situasjonen i Sentral-Europa. Fred og sikkerhet i vår del

av verden må være udelelig. Samtidig kan fred og sikkerhet i Europa heller ikke ses isolert fra det som skjer andre steder i verden. Det er viktig at det i konferansens dokumenter pekes på dette bredere siktemål for avspenningen.

Det påligger stormaktene en særlig viktig rolle og et spesielt ansvar når det gjelder å bevare freden og den internasjonale sikkerhet. For freden og sikkerheten i Europa vil det fortsatt være av avgjørende betydning at Amerikas Forente Stater og Sovjetunionen makter å opprettholde et rasjonelt og konstruktivt samarbeid seg imellom. For den europeiske utvikling vil også gjennomføringen av Firemaktsavtalen om Berlin og avtalene mellom Forbundsrepublikken Tyskland og de øst-europeiske stater fortsatt være av stor betydning. Men alle stater har viktige interesser i og et ansvar for å føre videre denne prosess om avspenning og samarbeid. Dette er en av grunnene til at vi legger stor vekt på at det gjennom Konferansen om Sikkerhet og Samarbeid i Europa og forhandlingene i Wien om gjensidige styrkereduksjoner og ledsagende tiltak er skapt brede rammer for flersidig behandling av disse sentrale spørsmål. Sikkerhetskonferansen er et bredt forum hvor alle interesserte stater, uansett størrelse, medlemskap i allianser, eller stilling som nøytral eller alliansefri stat har kunnet delta på like fot og bidra til behandlingen av spørsmål som er viktige for den videre utvikling i verden.

Min Regjering har sett Konferansen om Sikkerhet og Samarbeid som en naturlig ramme for flersidig videreføring av avspenningen på ulike områder. Konferansen har i realiteten fått karakter av den hittil mest omfattende kartlegging av problemer og perspektiver for den videre utvikling av forbindelsene mellom Øst og Vest. Den har på en nyttig måte bidratt til en klargjøring og en mer nøktern forståelse av grunnlaget og de videre muligheter for øket sikkerhet og utvidet samarbeid i Europa.

På den andre siden tror jeg det er viktig å understreke at det ikke har vært formålet med denne konferanse å gjennomføre noen grunnleggende omforming av det sikkerhetspolitiske grunnlag i Europa. Like meget idag som ved begynnelsen av denne konferanse, forblir alliansene sentrale elementer i vår tids sikkerhetssystem i Europa.

Disse systemene har vært en forutsetning for avspenningen. Dette vil neppe bli endret i overskuelig fremtid.

Vi har sett konferansen som ledd i en prosess for økt avspenning og samarbeid, rustningskontroll og en gjensidig reduksjon av rustningene. På lengre sikt kan dette føre til at politiske og ideologiske ulikheter ikke lenger behøver å danne noe skille og grunnlag for konfrontasjon mellom nasjonene. Derfor legger den norske Regjering vekt på at konferansens resultater skal gi grunnlag for en konstruktiv fortsettelse av arbeidet med å oppfylle de mål som er presisert under konferansens forskjellige punkter på sakslisten.

Vi ser erklæringen om prinsippene for forholdet mellom statene som en høytidelig politisk og moralsk forpliktelse for våre stater til seg imellom å leve etter visse grunnleggende politiske og folkerettslige prinsipper. De 10 prinsipper i dette dokument er et hele og gjelder alle stater uansett deres politiske, sosiale og økonomiske systemer og uansett tilknytning til allianser. Også for utviklingen av de mellomstatlige forbindelser bekrefter dokumentets betydninger av de elementære menneskerettigheter og friheter, herunder frihet for tanke og samvittighet, religionsfrihet og trosfrihet.

Fra norsk side har vi gjentatte ganger presisert at avspenningsprosessen må utvides til å omfatte også militære sider ved sikkerheten. En reell og troverdig politisk avspenning i Europa er avhengig av at det gjøres reell fremgang med kontroll og reduksjon av det høye militære styrkenivå i vår del av verden.

Min Regjering har følgelig lagt stor vekt på at Konferansen har drøftet også de militære sider ved sikkerheten og at det i sluttdokumentene er oppnådd enighet om å gjennomføre visse tillitsskapende tiltak på det militære området. I Norge kunne vi ha ønsket mer omfattende tiltak på dette felt, men vi ser de omforente tiltak som et viktig første skritt.

I det videre arbeid med rustningskontroll og nedrustning vil de amerikansk-sovjetiske drøftelser om begrensning av de strategiske våpen fortsatt ha en sentral plass. Av spesiell betydning for situasjonen i Europa er de pågående forhandlinger i Wien om balanserte og gjensidige styrkereduksjoner. Det er den norske Regjeringens håp at denne konferansen vil bidra til at disse forhandlinger vil bringe konkrete resultater. Som et lite land i et strategisk viktig område i Europas nordvestlige hjørne ser vi det som viktig at konkrete tiltak for avspenning på det militære område også fullt ut må gjelde situasjonen i Nord-Europa.

Konferansen har også drøftet viktige spørsmål om utvidet samarbeid på det økonomiske, vitenskapelige og teknologiske området, og om miljøvern. Den økonomiske og teknologiske utvikling har skapt nye gjensidige avhengighetsforhold og problemer som gjør nødvendig et utvidet internasjonalt samarbeid. Norge er i større grad enn de fleste land avhengig av å ta del i internasjonal arbeidsdeling og i økonomisk, vitenskapelig og teknologisk samarbeid for å sikre vårt land fortsatt økonomisk/og sosial framgang. Fra norsk side legger vi stor vekt på de retningslinjer og mål som er tatt med i dokumentene fra denne konferansen. Det er ikke minst på det økonomiske, industrielle og teknisk/vitenskapelige felt at vi gradvis kan bygge opp gjensidige forbindelser som understøtter avspenningen.

På norsk side stiller vi store forventninger til enigheten om å utvikle videre samarbeidet om miljøvernet. Det dreier seg her om spørsmål som ikke kjenner nasjonale og ideologiske grenser. Oppgavene er av vesentlig betydning for våre samfunns videre utviklingsmuligheter, og for menneskenes framtidige levekår.

Utvidede menneskelige kontakter og spredning av informasjon har med rette inntatt en bred plass på konferansen. Den norske Regjering er særlig tilfreds med at det er funnet løsninger som kan danne grunnlag for en videre utvikling på disse områder. Stadig friere menneskelige kontakter, utvidet utveksling av informasjoner, ideer og tanker og et bredt kulturelt samkvem må gå inn som vesentlige elementer i avspenningen. Den norske Regjering ser det som særlig viktig at denne konferansen har gitt resultater som gjør det lettere å løse spørsmål av stor humanitær betydning for folkene i deltakerstatene.

De brede folkegruppers oppfatning av og oppslutning om det arbeid som er gjort på denne konferansen, vil ikke minst avhenge av at konferansens resultater blir forstått og i praksis står frem som meningsfulle for våre folk.

Min Regjering har lagt vekt på at også våre lands ungdom blir tatt med for å skape større forståelse, avspenning og utvidet samarbeid. Kontakter, møter og samarbeid på flere plan mellom ungdom bør gå inn som et viktig element i en stadig bredere dialog over landegrensene.

Den norske Regjering er i det hele tilfreds med de resultater som er oppnådd på denne første konferanse. Betydningen av de dokumenter som summerer opp konferansens arbeid vil imidlertid i første rekke avhenge av hvordan de enkelte prinsipper, mål og tiltak vil bli etterlevet. Bare ved helt å følge opp konferansens resultater kan vi gjøre oss håp om å føre avspenningen videre og gjøre den troverdig for våre folk.

Dette bør også generelt være hovedsiktepunktet for den oppfølging av Konferansens arbeid som nå forestår, i hvert enkelt delfakerland eller på tosidig eller flersidig grunnlag også innen bestående internasjonale organisasjoner.

Vi har alltid sett Samarbeid i Europa som et ledd i en videre prosess. Vi mener at konferansen har vist at

flersidige drøftelser av denne karakter kan bringe resultater av betydning for alle deltakerstater. Min Regjering er tilfreds med enigheten om at arbeidet skal fortsette. Den videre utviklingen i denne prosessen må bli bevart ved nye møter på forskjellige plan, slik at de resultater som er nådd kan gi grunnlaget for nye framsteg.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for tilfredshet med at Jugoslavia, som aktivt har støttet Konferansen, vil bli vertsland for det første av disse møter.

Det har vært denne konferansens oppgave å beskjefte seg med spørsmål som i første rekke berører de deltakende stater og vår del av verden. Samtidig er vi selvsagt klar over at utviklingen i vår del av verden må ses i sammenheng med hele den globale utvikling. Det internasjonale rustningskappløp, befolkningsekspløsjonen, forholdet mellom rike og fattige land, ressursknapphet og den internasjonale inflasjon, forurensning og matvarekrise er problemer som verden har felles og som bare kan løses i samarbeid mellom alle nasjoner.

Det er ingen motsetning mellom på den ene siden arbeidet på denne konferanse og på den andre vår deltakelse i arbeidet med å løse de globale problemer. Denne konferanse er ikke rettet mot noen. I vår tid finnes det intet alternativ til en tålmodig fortsettelse av arbeidet med sikte på å fremme avspenning, utvidet forståelse, samarbeid og kontakt, der hvor dette til enhver tid best er mulig. Stabilitet og øket sikkerhet i forholdet mellom Øst og Vest i Europa vil være et nødvendig og viktig bidrag til større stabilitet og sikkerhet i hele verden.

Herr President, det er mitt håp at dette vil bli stående som et historisk møte gjennom de beslutninger som her treffes og som det er vårt felles ansvar at følges opp i alle deltakerland.